

Ježíš a etika

1. Učitel mravnosti?

Pojetí Ježíše jako učitele mravnosti, lze odvodit z Kázání na hoře (u Lukáše „na rovině“ – obojí je z pramene Q), ale pokud se jen trochu seznámíme s Ježíšovskou tradicí jako celkem, pochopíme rychle, že Ježíše za učitele etiky považovat nemůžeme. Mezi jeho výroky najdeme i slova jako: „Přichází-li kdo ke mně a nemá v nenávisti svého otce a matku... nemůže být mým učedníkem“ (Lk 14,25–26 [Q]; TomEv 55.101). Pravda, v Matoušově verzi je úctě k rodičům v povolikonončném smyslu nadřazena láska k Ježíšovi (Mt 10,37–38) a v Lukášově evangeliu je celý výrok zvnitřněn tím, že vrcholí výzvou k nenávisti sebe sama (vlastní „duše“ – 14,26), ale to nic nemění na jeho provokativnosti, která se dotýká samotného Desatera. I jinak se v ježíšovské tradici často setkáme s výroky, které musíme chápat jako přehánění (hyperbolu): „Svádí-li tě k hříchu tvá ruka... utni ji... A jestliže tě svádí oko, vyloupi je (Mk 9,43.47). Nikdo se podle toho nemohl řídit (snad jen nepřímo a mnohem později například Órigenés) a vidíme tedy, že Ježíš vystupoval spíše jako prorok: Přehánění bylo formou jeho varovné prorocké řeči. Jako malý prohrěšek se proti tomu jeví pokyn pro Ježíšovy žáky, aby nikoho na své misijní cestě nezdravili (Lk 10,4), zřejmě proto, že zdravení bylo obřadné a stálo mnoho času. Vrcholem všeho je však výzva „Nech mrtvé, ať pochovávají své mrtvé“ (Lk 9,60 [Q]). Z hlediska židovství je to rouhání. I Saul musel být pochován a pověstný Tóbijáš, hrdina stejnojmenné biblické knihy, tajně pohřbíval zabitě soukmenovce, přestože mu za to hrozil trest smrti, a proto se stal vzorem zbožnosti (Tob 1,15–22). Ještě větší rouhání by to bylo z hlediska obecné kultury té doby. Vzpomeňme na Antigonu (nejlépe v Sofoklově podání), která raději vytrpěla smrt, než by nechala svého bratra nepohřbeného.

Ježíš tím vším morálkou nechtěl otrást. V materiálu z Kázání na hoře (Q) některé příkazy dokonce radikalizuje („Milujte nepřítel... Nastav i druhou tvář“ – Lk 6,27.29). Jisté však je, že mu nešlo o vytváření morálních kodexů, ale tím, že mravní normy vědomě narušil, natrhl, nebo zase vyostřil, naznačil, že svět vůbec nelze napravovat zlepšováním a vyladováním mravních příkazů. Ani dnes u nás to nelze. Ne proto, že lidé by byli už nenapravitelně hříšní, jak nás to učí augustínsko-kalvínská tradice (viz o ní studii

L. Karfíkové). Některé závažné biblické tradice předpokládají, že i hříšní lidé vědí, co je dobré a co je špatné, a že špatné dovedou odsoudit. Jinak by Pavel nemohl radit filipským křesťanům, aby dělali to, co má dobrou pověst v jejich okolí (Fp 4,8; srv. Ř 2,14–15) a Ježíš by nestvrzoval Zlaté pravidlo (Lk 6,31[Q]), které je společné všem kulturám. Hřích spočívá spíš v nevěře. Tak to říká apoštol Pavel v Ga 3 a Ř 4. Zaslíbení dané skrze Abrahama celému lidstvu působí ne zákonem, ale vírou. Největším ohrožením dnešního světa – větším než teroristé, tuneláři a ničivé zbraně – jsou totiž skeptičtí slušní lidé, kteří raději ničemu nevěří a důvěrně nám sdělují, že darebáci budou vždycky mít náskok. „Co si máme co povídat“, říkají mi často jako faráři a vysokoškolskému učiteli navíc, o němž předpokládají, že musí sdílet jejich zasvěcený názor. Tady jsme u kořene zlého, které nepřekonáme výukou mravnosti, ale jen tím, že ji postavíme na pevný základ. Etika, která v dějinné době má ve všech kulturách některé společné rysy, není nikdy samonosná. *Základ skutečně autentické a účinné etiky je supraetický*, etika se opírá o něco, co stojí mimo ni a nad ní. Nemůže se z bláta vytáhnout za vlastní pačesy. Pamatujme si to jako **první**, sice dávno známý, ale pro nás teď zvlášť významný poznatek. Takovou supraetickou skutečností bylo například udržení velké říše a spolužití v ní; to vedlo třeba k sepsání Chamurabiho zákoníku. V Bibli je východiskem to, co vede k víře, co ji vyvolává: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví...“ – teprve potom následuje text Desatera, jeho promulgace (Ex 20). Tato dějinná zkušenost s Bohem Izraele je základem budování mravnosti.

To všechno by mohlo být potvrzením role klasických velikonočních vyjádření křesťanské víry a pozdějších velkých vyznání (σύμβολον), ale u Ježíše je tím, ke komu se víra vztahuje, Bůh sám (Bůh Otec v naší trojiční terminologii), konkrétně království Boží. Počítat s příchodem království Božího je důležitější než pohřbívání mrtvých, o němž jsme právě mluvili. O to u Ježíše běží. On sám vystupuje jako prorok, učitel, svědek a v jistém smyslu jako ručitel království Božího.

2. Království Boží

Supraetickým východiskem Ježíšovy etiky je tedy království Boží: To, co tu ještě není, ale co je naším horizontem. Společným horizontem jednotlivých životů i dějin. Z hlediska izraelské víry je to zaslíbení, je to cíl Božích cest s lidmi. To musíme vyložit.

Království Boží je z dnešního hlediska metafora. A metafora je podle filozofie jazyka alternativní projekt světa. Že i pro Ježíše bylo království Boží takovým modelem, můžeme usoudit z toho, že jeho podobenství království Božího vyjadřují základní skutečnosti světa v novém světle království Božího. A že šlo o metaforu, lze doložit tím, že dovedl tutéž skutečnost vyjádřit i jinými pojmy, takže někdy mluvil například o životě věčném, jindy o řádu přírody. Základním termínem bylo však království Boží.

To první, čeho si všimneme je, že království Boží „přichází“ a „je blízko“ – to je doloženo i příslušnou vazbou (Mk 1,15; Mt 10,7 [Q]; Lk 10,11). Nejde o budoucnost ve smyslu toho, co je výsledkem našich schopností a představ, tedy o jakousi futurologickou budoucnost. Nejde o to, co bychom mohli vybudovat, ale o to, co můžeme nanejvýš hledat („Hleďte především...“ – Lk 12,31 [Q]). Jde o to, co přichází k nám a zasahuje do našich životů a do dějin (biblicky: tohoto věku), co je tedy zpřítomňovaným cílem dějin – budoucností eschatologickou nebo prostě adventní.

Nápadným rysem království Božího, který z těchto obrazů můžeme odvodit, je to, že přichází jako dar. Ježíš vyjadřuje v podobenstvích, jak jeho příchod je takovým darem a zázrakem, jako když vzklíčí do země zaseté zrno, jako když někdo objeví poklad, jako když chudý se stane vládařem, jako když někdo nalezne domov a jako když je někomu odpuštěn dluh, který by nikdy nemohl splatit. To je to, co nám jde vstříc. Jakmile se pustíme do úvah o konkrétní Ježíšově etice, budeme tuto stránku muset mít stále na mysli. Opakuji: Ježíš nebuduje etiku na morálních apelech, opírá ji o důvěru v přicházející království Boží. Je iluzí myslet si, že člověk se dovede eticky angažovat jen pro to, co je jeho záležitostí a jeho projektem. Takové programy v dějinném čase poměrně rychle troskotají. Opakuji, co jsem pověděl dříve a co z těchto poznatků plyne jako **druhý** poznatek: *Člověk je schopen se plně angažovat jen pro to, o čem ví, že to má budoucnost i bez něho, pro to, o čem ví, že ho to drží, dříve než se do toho sám vloží.*

Dále si musíme uvědomit, že království Boží se podle ježíšovských tradic týká lidí v rámci dějin; týká se lidí, a proto i dějin. Nejde tu o osvobození z dějin, jde o jejich dovršení. V Ježíšově učení je to vyjádřeno výrazným motivem posledního soudu, který Ježíš přejal od Jana Křtitele a většiny proroků Staré smlouvy. Království Boží, nový věk – to jsou Božím soudem očištěné dějiny. Další příznačná gramatická vazba je, že člověk do Božího království vstupuje, vchází (Mk 9,47 aj.). Vstupuje do určitého společenství, očištěného ohněm Božího soudu od toho, co vztahy narušuje, tedy do společenství prošlého Božím soudem. Jen v takovém společenství

má nějaký smysl lidský život v dějinách i na věčnosti. Výlučně osobní věčnost Bible nezná. Typickým obrazem království Božího je stůl, k němuž přicházejí lidé z východu i ze západu (Mt 8,10 [Q]).

V horizontu, na němž spočívá veškerá Ježíšova etika, je propojena neopakovatelnost jedinečných lidských životů se stále se obnovujícím společenstvím lidských vztahů. Tady si musíme jako **třetí** důležitou poučku, připomenout, že oba rozměry lidského života a lidské naděje je sice nutno odlišovat, ale nelze je oddělit. *Jedinečnou osobnost lze definovat jen ve vztahu ke společenství a společenství lze budovat jen z jedinečných osobností.* Ze stejných jednotek nelze sestavit společenství, organismus ani stroj. Vznikne jen masa. Nestojí tu proti sobě individuální a sociální rozměr života, stojí tu proti sobě společnost složená z neopakovatelných jedinců a na druhé straně masa co bezvztažně bytí stejných entit. To je poznatek, který umožní také další, **čtvrtý** závěr: vidět člověka v zorném úhlu království Božího, člověka *sub specie aeternitatis* znamená, že *každý člověk má v dějinách neopakovatelné místo, a že jej nikdy nelze učinit nástrojem k dosažení něčeho jiného, nad-lidského nebo mimolidského.* Každý člověk je cílem Božích cest s jeho stvořením, každému platí Ježíšovo „Následuj mne“, každý má právo volat k Bohu „Otče náš“ a každý bude na konci dějin osobně souzen. V tom je jeho lidská důstojnost. Již proroci relativizovali izraelský korporalismus, Ježíš roli konkrétních lidí (personalismus) zdůraznil.

Každý člověk – to je pátý poznatek – žije dvojí nadějí: Chce pro něco žít, touží po tom, aby po něm něco na světě zůstalo, a zároveň potřebuje vědět, že ve smrti se nepropadá do nicoty. Ježíš a další novozákonní autoři museli užít apokalyptický model, v němž se konkrétní lidé dostávají k soudu na konci věků. Je to z dnešního hlediska mytický a složitý model, který se musí nějak vyrovnávat s mezičasem mezi životy jednotlivých lidí a koncem dějin. Byl to však model nezbytný k vyjádření této základní skutečnosti. Poslední soud znamená tedy, že lidské životy budou posouzeny v souvislosti s dějinami jako celkem, s podmínkami životů a s důsledky jednání. I podle Pavla se každý musí ukázat před soudným stolcem Kristovým, aby dostal odplatu za to, co činil ve svém životě, ať dobré nebo zlé (2K 5,10).

Podobně jako se v Ježíšově učení o království Božím neoddělitelně, ale i nezměnitelně pracuje s jednotlivým lidským životem i s dějinami jako celkem, tak se v něm nezaměnitelně a přitom neoddělitelně mluví o dějinách a věčnosti. Mezi dějinami a věčností vidí Bible předěl. Není to však předěl dvou metafyzicky odlišených oblastí. Předělem je soud, který znamená, že do království Božího přechází z dějin to, co odpovídá Boží vůli.

Transformované dějiny patří do věčnosti. *V dějinách se člověk utváří jako Boží stvoření, které se svého tvůrce ve svobodě rozhodnutí učí spontánně cítit a vstoupit s ním do vědomého společenství. Bůh dává člověku svobodu, kterou člověk může zneužít, ale Bůh mu ji přesto dává.* Pamatujme si to jako **šestý** poznatek, z něhož plyne m. j., že věčný život bychom mohli chápat jako nekonečnou konfrontaci s tím, co z našich životů a dějin před Bohem obstojí a co neobstojí (1K 3,11–15).

Ježíš viděl v království Božím skutečnost, která zasahuje do lidského života (u Ježíše exorcismy – Mt 12,28 [Q]) a vede k radosti, která trvá i v protivenstvích a utrpení (Mt 5,12). Dle Mk 10,29–30 Ježíšův žák ze svého rozhodnutí následovat učitele dokonce profituje: za to, co opustil, získává „stokrát více domů, bratří, sester, matek, dětí i polí a v přicházejícím věku život věčný.“ Není to tedy tak, že by Ježíšův žák tady na světě trpěl, byl vždycky v koutě, vždycky byl tím slabým, ale v nebi si to potom vynahradi. To je pojetí víry jako pojistky. Ježíš zvěstoval království Boží jako tu část dějin, která odolala Svůdci. Ten je svržen z nebe, nemá již rozhodující pozici „nahore“ (Lk 10,18) a lze se mu úspěšně vzepřít (exorcismy).

Ježíš nikde neříká, že ti, kdo jej neznají, nemají naději před Bohem. Byl si však jist tím, že ti, kdo se k němu připojili, mají už teď, na zemi a v dějinách plnější, autentičtější a v hlubokém smyslu i šťastnější život. Pravda, „s pronásledováním“, jak upozorňuje hned na začátku (Mk 10,30), ale je to život plnější a lidštestší. Náskok křesťana, který toto Ježíšovo poučení vezme vážně, platí teď.

Ježíš sám netušil, k jak těžkému konci povede to pronásledování v jeho případech a jak z celého vědomí, že stojí na vítězné straně zbude jen to, že se měl komu svěřit se svým zoufalstvím. Na tomto místě musíme však připojit povelikonoční svědectví o Ježíšově vzkříšení – o tom, že moc království Božího, moc Stvořitele a Spasitele, jak bychom ji mohli zbožně nazvat, přesáhla i Ježíšovy vlastní lidské představy a prožitky, a že ve skutečnosti nebyl opuštěn. Spolu s evangelistou Markem tak můžeme příběh Ježíšův chápat jako hlubokou interpretaci toho, co etiku zakládá, v tomto případě nejstaršího kultického pojetí zástupnosti Ježíšovy smrti. Jinak řečeno: Vyústění Ježíšova života neruší platnost jeho orientace v dějinách, ale nakonec ji v té nejhlubší rovině potvrzuje. To je smysl velikonoce s jejich zvěstí o Ježíšově vzkříšení. Návrat k ježíšovské vrstvě není tedy ničím, co by bylo v rozporu s velikonočním evangeliem.

Život inspirovaný Ježíšem je proto plným lidským, autentickým životem i v těchto hříchem a odcizením poznamenaných dějinách. Pamatujme si to jako **sedmý** poznatek: *K plnému, lidskému a autentickému životu patří*

úsilí, kázeň a překonávání překážek. Mohl bych znovu citovat známou větu Ladislause Borose, kterou teď, žel, nemohu nalézt v doslovném znění: „Žít život neuspokojený a nestálý je velmi snadné a pohodlné, žít život plný, zajímavý a skutečně lidský stojí riziko, mnoho námahy a kázně.“ Lidé to už začínají tušit, ale nemajíce zřetelné vedení ze strany křesťanů, hledají riziko a námahu pošetile na nesprávných místech, tam, kde je to samoučelné, například v adrenalinových sportech.

Pravda, nástup království Božího není věcí postupného dějinného pokroku. Ježíšův projekt prošel právě ve 20. století nejhlubší krizí, kdy dvě světové války a dva totalitní režimy (každý jiného charakteru) s holokaustem a s gulagy zproblematizovaly všechno, co bylo do té doby dosaženo. Království Boží tedy v dějinách rozhodně nepůsobí lineárně, vývojem. Síly se na obou stranách kumulují, rozhodne se kvalitativním zvratem – soudem a nástupem nového věku. Zpětně však i pragmatickým hodnocením dějin lze zjistit, že se to, co věčně odpovídá Ježíšově etice, jeví jako ústřední tendence a síla, jejímž je to, co nazýváme Ježíšovým vzkříšením, vrcholným projevem, který k takovému ohlédnutí inspiruje. Základní událostí takového ohlédnutí by potom byla porážka obou totalit, které se dějinně ocitly na straně poražených. Je to jeden z dějinných odlesků Kristova vzkříšení.

Není však holokaust příliš vysokou cenou? Není tu jedinec zase jen instrumentem k dosažení jakési nadosobní dějinné spravedlnosti? Je to skutečně smutné, když teolog musí pracovat s takovými pojmy. Jde tu však do velké míry o nás – o to, jakou pro oběti holokaustu máme naději a také jak jejich obětí zhodnotíme. Zda budeme schopni nejen uchovat jejich památku, ale i sdělit dalším generacím, že jejich smrt zůstává výzvou k tomu, aby člověk se nikdy nestal nástrojem k budování mocenských struktur a jejich ideologií. Proto se musíme snažit uchovat jejich památku co nejživější a nejkonkrétnější. Nepřímým důsledkem holokaustu je skutečnost, že většina států světa přijala Listinu lidských práv a svobod jako součást svých ústav. Mnoho z nich se jí neřídí, ale je to velké vítězství křesťanského personalismu a do budoucnosti příležitost ke globalizaci křesťanské etiky tím, že tuto listinu bude třeba interpretovat (viz naše Učená společnost). Mám za to, že nepřímé, ale mimořádně dynamické působení evangelia v dějinách nás tentokrát jaksí překvapilo a budeme je svou teologickou reflexí muset dohánět.

Jednou jsem o tom mluvil na jenom ekumenickém sejití a hned jsem slyšel skeptické poznámky, že o holokaustu brzo nebude nikdo vědět, vždyť už teď se objevují jeho popěrači. Bylo to vysloveno s jistým uspokojením

nad tím, že zkušenost podporuje obraz dějin jako hříchem rozežraného prostoru. Ve skutečnosti sama tato skepse je nejhlubším dokladem hříchu, jehož je gnostický pohled na dějiny jako oblast nicoty a zlého nezbytnou rekvizitou a popření Boha Stvořitele důsledkem. Žel, gnostický pohled na dějiny dosud poznamenává křesťanskou zbožnost. Dějiny jsou strašným způsobem poznamenány lidským hříchem, ale o to větším zázrakem jsou porážky těchto sil rozkladu. Ještě větším zázrakem je skutečnost, že i mohutný vliv slušných skeptiků nezískává v dějinách převahu.

3. Ježíšova etika

Celá základní část našeho výkladu s šesti závažnými poznatky se týkala zakotvení etiky v mimoetických (supraetických) skutečnostech. O etice můžeme proto mluvit stručněji.

Nejprve musíme povědět, že Ježíšovské tradice nesdílejí přístup apoštola Pavla, který se spolehl na přiznání ke Kristu (Ř 10,9). Proti „Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen“ stojí ježíšovské „Ne každý, kdo mi říká ‚Pane, Pane‘, vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích“ (Mt 7,21 [Q]). Je to velice závažný výrok, který má svou obdobu i v lukášovské látce, kde Ježíš ženě, která ho chválí, odpovídá (opět s mírně polemickým nádechem): „Blaze těm, kteří slyší Boží slovo a zachovávají je“ (Lk 11,24). Matouš to chápal jako jistou polemiku s pavlovským myšlením, ale věcně nejde o protiklady, ostatně i Pavel věděl, že víra se projevuje jednáním (Ga 5,6).

A přece je tu v křesťanské strategii jeden základní rozdíl. V Pavlově pojetí je cílem jasné vyznání Ježíše jako Krista. *Ježíšovi zato šlo o nové vztahy mezi lidmi a důvěra v příchod království Božího jakožto sociální skutečnosti podle něj byla nejlepší a nejinspirativnější cestou k jejich nastolení.* To bychom mohli pokládat za **osmé** pozorování. V Matoušově evangeliu toto pojetí prosvítá ještě pod vrstvou velikonoční soteriologie (vyznání Ježíše jako Syna Božího, křest): I povelikonoční Ježíšovi žáci mají získávat učedníky a učit všechny národy, aby zachovávali všechno, co jim přikázal – tedy zhruba obsah pěti Matoušem sestavených Ježíšových řečí jakožto výklad dvojího přikázání lásky. Na chronologické ose následuje u Matouše po vyslání učedníků ze závěrečné dvacáté osmé kapitoly to, co čteme v kapitole dvacáté páté jako pohled dopředu – poslední soud. To je perikopa, která náš výklad potvrzuje. O spasení a zatracení se nerozhoduje

podle toho, zda někdo vyznal nebo nevyznal Ježíše, ale podle toho, jak se choval k jeho poslům, tedy jak se naučil chovat k lidem, kteří potřebovali pomoc, jak vážně vzal Ježíšovo učení.

To je zásadní rozdíl ve strategii, který nemizí ani tehdy, když zdůrazníme povelikonočnou podobu výchozí skutečnosti. Ta velikonočnými událostmi bezprostředně zasahuje do dějin, které jsou dostupné vzpomínkou a historií. Ježíšovsky model si však ponechává své výhody: umožňuje rozhovor s ostatními náboženstvími nebo filozofiemi podle toho, co zřetelně odpovídá nebo alespoň více či méně odpovídá Ježíšovu učení (viz E. Jünger, *Extra Christum nulla salus* (1977)). Umožňuje také orientaci v dějinách. A velikonočně pojatý Ježíšův příběh jakožto zjevení Boží vůle nabývá srozumitelný význam: umožňuje vědomé zakotvení vztahů ve víře, protože etika si vždycky, jak jsme pověděli, hledá svůj supraetický základ. Předávání etiky pouhou nápodobou je vystaveno mnoha zkreslením a zneužitím, ale začít pevným zakotvením toho, k čemu chceme dospět, je praktické a pragmatické. Interpretace velikonoce v této souvislosti je také přesvědčivější: Ježíšovo učení se rozbíhá po celém světě a všech zemích a velikonoční zvěst je přítomna v tom: „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi... A hle, jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“

Konkrétně je Ježíšova etika strukturována podle království Božího, z něhož vychází. Ježíš viděl rozpory světa, pozoroval jak neposlušnost (hříchy) společnost rozkládá a viníci se často stávají oběťmi toho, co způsobili (osamělý celník Zacheus). Ježíšova velikost spočívá v tom, že sociální rozpor odhalil jako základní zlo, které člověka nejvíce ponižuje. Když říká „Blahoslavení chudí, protože vaše je Boží království“ – typičtější lukášovská verze (Lk 6) – není to výrok o vyšší etické kvalitě nemajetných, ale je to konkrétní zvěstování království Božího: v království Božím nebude chudých, všichni budou kralovat, protože ve své vůli budou zajedno s Bohem. To je univerzální pravidlo, to platí jako zaslíbení všem chudým i všem hříšníkům, i těm na druhé straně barikády, kteří jsou znetvoření svým odcizením a sami také potřebují pomoc: celníkům, prostitutkám, podvodníkům, ale i povstalcům. – Ale tady se také setkáváme s tím, co zakládá skutečnou dějinnou velikost Ježíšovu: hned po blahoslavenství chudých slyšíme výzvu k milování nepřátel. Je to podle kontextu v Lk 6 opak zlořečení (*καταράομαι* – 6,28) a totéž co přímluvná modlitba. *Jde o to, abychom i odpůrci přáli podíl v království Božím a podle toho s ním jednali.* To je naše **deváté** zjištění. Nejde o to, abychom se protivníkovi podvolovali a relativizovali to špatné, co dělá, ale o to, aby poznal, že nám jde o něho, o jeho budoucnost, ne o naši spravedlnost. Proto je někdy jako

signál pro protivníka potřeba přijmout i ponížení (facku). To je strategie vítězného směřování k cíli. Velká sociální hnutí ztroskotala na třídní nenávisti. Ježíšova etika je v tomto smyslu jednoznačná v obou svých důrazech a otevřená ve většině situací několika konkrétním řešením. V tom je její genialita, hloubka i náročnost.

Zlaté pravidlo bývá chápáno jako druhý, pragmatický pól etiky. *Ale zahrneme-li do něho i to, jak se v poznání víry k člověku chová Bůh, je láska k nepříteli zcela pragmatická.* Tuto logiku víry je třeba učit jako skutečný, reálný lidský postoj. To je **desátý** poznatek.

Pokud jde o ty, kteří jsou osloveni jako nositelé Ježíšovy etiky, etiky království Božího, poznáváme že vedle bezpodmínečného přijetí a slitování lze zaslechnout i slova o Božím soudu, o nichž jsme mluvili v souvislosti s dějinností Ježíšovy etiky. Soud má však některé tvrdé rysy a na první pohled to kontrastuje se vším, co slyšíme o Božím milosrdenství. V Lk 10,13–15 (Q) slyšíme „Běda“ galilejským městům, v Lk 12,10 (Q) čteme o neodpusitelném hříchu proti Duchu, bezbožní budou dle Mt 13,30 spáleni ohněm. Ne náhodou říká Ježíš v Lk 12,49; srv. TomEv 10 a 82), že přišel, aby na zem uvrhl oheň. Tedy žádný kazatel nekonečné dobroty a lásky Boží. Zásadní vztah slov o soudu k nekonečnému milosrdenství, které odpouští 77×, lze vyčíst z podobenství o nemilosrdném služebníkovi, jemuž byla odpuštěna suma, kterou by nikdy nemohl zaplatit, ale který neodpustil svému druhovi. Tam končí slitování a nastupuje soud. Hranicí Božího milosrdenství je jediný hřích: nepřát Boží království druhým. Pravda, naším posláním je zvěstovat Krista, ale o podílu na království Božím nerozhodujeme my, ale Bůh. Tam, kde druhým nepřejeme věčnost, tam jde o život, o náš život. S Boží milostí si nesmíme zahrávat. Jinak na nás dopadne oheň šířající všechny, kteří pomíjejí a ponižují své lidské bratry.

Tohle by mohlo úplně stačit. Ježíšova etika je tak jasná, hluboká, silná a reálná, že stačí vzít vážně to, co jsem právě pověděl. Hluboký vhled do situace odcizeného světa, důvěra v Boží slitování, které vstupuje do dějin a vědomí, že oheň soudu spálí všechno sobectví, které by univerzální milost Boží chtělo vyhradit jen určitým lidem. Tady Ježíš přesahuje morálku církve a je projevem svatosti církve („věřím v svatou církev obecnou“), že tento jeho hlas neumlčela, i když se jí někdy moc nehodil a rušil její představy a misijní strategie.

Nakonec však přece jen ještě jeden rys Ježíšových mravních směrnic: Několikrát mluví o nerozlučitelnosti svazku mezi mužem a ženou. Nejde sice ještě o výlučně monogamní manželství, ale to je výchozím modelem: Mk 10,9 par, Mt 5,32 (Q) par; 1K 7,10n (uvedeno jako slovo Páně). Je to

tak zdůrazněno přesto, že jde skutečnost podřazenou království Božího (Mk 10,29 par) a coby právní institut určenou jen pro tento věk (Mk 12,25). V Mk 10 je to zdůvodněno tím, že člověk je jako člověk stvořen coby muž a žena a zlehčovat tento svazek by znamenalo narušovat řády stvoření. V obou zbývajících případech jde prostě o příkaz Boží a Páně. Proč má v Ježíšově učení takovou váhu lze odvodit jen nepřímou: Žena a muž v manželství jsou si nejbližšími bližními, s nimiž počítá druhá část dvojího přikázání lásky (Mk 12,28–34). Tady se konkrétně testuje schopnost odpovědět na Boží lásku láskou v lidském světě. Proto je to tak důležitý vztah. Nejde tu o právní předpis, ale o to, že jde o vztah, který nikdy nemůže být uzavírán s jakoukoli vnější nebo vnitřní výhradou. Rozvodový boom, který zasáhl i naši církev, je jistě způsoben mnoha faktory: novým postavením ženy ve společnosti, její ekonomickou nezávislostí, náročností požadavků, které jsou za dnešních podmínek na rodinu kladeny, nedostatkem modelů i zkušeností v době, kdy se k církvi připojují noví členové, kteří starší modely neznají nebo znají a vidí jejich slabiny – to všechno je pochopitelné. Není to však omluva pro odklad pokusů tento deficit co nejdříve napravit. Dosaďadní křesťanská etika hleděla na erotiku jako na něco hříšného. Napravit to a vytvořit nový, pozitivní křesťanský pohled na sexualitu a zformovat modely manželské erotiky – to všechno lze jen za předpokladu naprosté manželské věrnosti. Nesmysl, řekli by naši vůdčí sexuologové: devadesát procent manželů a manželek je svým druhům nevěrných. Nu, to je zase jedna z podlých lží těch spořádaných realistů a skeptiků. Věrnosti a touhy po věrnosti je mnohem víc, než se nám zdá. Všichni jen čekají na někoho, kdo je ujistí, že to je cesta, která vede k dobrému cíli.

Tím jsem se již odchýlil od biblistiky k jakési systematicko-etické úvaze. Naštěstí to, co jsem na začátku pověděl o království Božím umožňuje, abychom pochopili, že to nejsou úvahy, které by byly docela od věci.